

Ingars Gusāns

LATGALIEŠU POPULĀRĀS MŪZIKAS RAKSTUROJUMS (2005–2016)

Pētījuma mērķis – raksturot pēdējās desmitgades (2005–2016) latgaliešu populārās mūzikas panākumus un problēmas, kuras traucē latgaliešu mūzikai ieņemt pilnvērtīgu vietu Latvijas mūzikā. Latgaliešu populārās mūzikas (izņemot šlāgermūziku) popularitātes trūkumu ietekmē gan atpazīstamu, kvalitatīvu dziesmu, gan menedžmenta trūkums, gan mediju (jo sevišķi pārnovada) stiprinātie stereotipi par latgalisko kā eksotisko, otršķirīgo utt.

Atslēgas vārdi: latgaliešu populārā mūzika, dziesmu aptaujas, mediji.

CHARACTERISTICS OF LATGALIAN POPULAR MUSIC (2005–2016)

Looking at the events of the last decade in the life of Latgalian popular music, there may be twofold feelings; one will feel that in the field of popular music life is in full swing; another will feel that everything is stunted and hopeless. The purpose of the research is to describe the situation of Latgalian popular music (success, problems) between 2005 and 2016. The object of the research is Latgalian groups and performers. In the given study, the concept of the popular Latgalian music is presented, which includes pop music, rock music, jazz, rap, and other styles of popular music that may involve folk elements, as well as shlager music performed in the Latgalian language, as well as its authors (preferably) have a kinship with Latgale and who (preferably) have released at least one album where at least one song (preferably not a folk song) is in Latgalian, and even if it is a folk song, then in a less traditional arrangement.

The following resources are used: correspondence with musicians, Internet resources, author's own observations as a listener and as a musician.

In Latgale musical tendencies keep up with the times and, this is also confirmed by one of the few music reviewers who mentions Latgalian music, Sandris Vanzovičs, here (in Latgale) virtually all the music styles of the world are represented, all niches are filled (Gusāns 2015: 1). Latgalian popular music has high quality ethno-rock artists – „Laimas muzykanti”, poprock group „Bez PVN”, „Dabasu Durovys”, specific rap group „Borowa MC”, strong rock and metal performers „Green Novice”

<http://dx.doi.org/10.17770/latg2017.10.2768>

and *Sovvaļņiks*, and a representative of ethno jazz *Biruta Ozoliņa*. Also in the last few years an interesting alternative stage has been created represented by the group „*Kapļi*” and „*Jezups i Muosys*”.

Between 2005 and 2016 at least 39 albums of Latgalian popular music have been released. The most successful style for Latgalian performers („*Galaktika*”, „*Ginc un Es*”, „*Inga un Normunds*”, „*Baltie Lāči*”, „*Patrioti. Ig*”, „*Dricānu Dominante*”, etc.) was and still is the *shlager* music style, where several performers are still active and gaining success in the main criterion of Latvian music evaluation - in different song polls.

The list of successes for pop and rock musicians is not so long, also taking into account the differences in the rating system, usually only the winner is emphasized; therefore, getting on the list of the five nominees for the given prize is highly appreciated.

The biggest problem in Latgale and also in Latvian music is the decline of the music market. The greatest potential for loss and success is the introduction of new technologies, which make the majority of listeners choose to play music on their phone or computer, resulting in the loss of significance of music recorded in CDs. Artists are now trying to distribute music through the Internet, where much is determined by chance for the group to be noticed among other amounts of information and thus begins to symbolically earn on the sale of recordings on the Internet, but very often there are situations where high quality performances and lovely songs are left unnoticed. Thus, it is also musicians' own responsibility for the originality of the material being placed on the Internet, both in musical, textual and visual form, to promote visibility.

The second biggest problem is the decrease in the audience that affects musicians in several ways: a) the decrease of the number of people, including the Latgalian audience (emigration), makes the sale of CDs meaningless; the lack of purchasers; b) the decrease of population also has an effect on the concerts and festivals; c) not only a part of the public, but also talented musicians emigrate in relation to the economic situation.

Also, the third problem of Latgalian popular music is very topical; it is the place of Latgalian culture in the Latvian media, here it is worth noting the intolerance of the Latvian media, especially the strongest broadcasting stations (with a few exceptions over a decade) against songs performed in Latgalian. Therefore, Latgalian groups can rarely present their musical compositions elsewhere in Latvia, as a result of which many performers write songs in Latvian, not in Latgalian.

It is necessary to emphasize that in recent years musicians („*Dabasu Durovys*”, „*Green Novice*”, etc.) pay more attention to the written language and its consistent use in published texts and song titles unless it is presented as a stylistic, specific feature of the group. Thus group texts can be mentioned as worth considering for people who want to learn or get in touch with Latgalian texts.

Acquiring a place on the Latvian music market depends on many factors – recognizable, high quality song, successful management, solid concert performance, and elaborate group image and, above all, the idea of why it is being done.

Keywords: Latgalian popular music, song polls, media.

Ievads

Aplūkojot pēdējās desmitgades notikumus latgaliešu populārās mūzikas dzīvē, var rasties divējādas sajūtas. Tiem, kas neko daudz nezina par mūzikas jomas attīstību, liksies, ka populārās mūzikas laukā rit pilnasinīga dzīve. Tiem, kas ir iesaistīti latgaliešu mūzikas radīšanā un popularizēšanā, ka viss ir paņcis un bezcerīgs¹. Pētījuma² mērķis – raksturot latgaliešu populārās mūzikas situāciju, atklājot kā būtiskākos panākumus, tā nepārejošas vai pieaugošas problēmas laika posmā no 2005. līdz 2016. gadam. Pētījuma objekts – latgaliešu grupas un izpildītāji, to repertuārs. Šajā pētījumā, pirmkārt, tiek iezīmēta latgaliešu mūzikas vieta Latvijas, pasaules kontekstā, raksturojot to, kas ir atzīstams un vērā ņemams, jo ir vairāki pētījumi par atsevišķiem latgaliešu populārās mūzikas aspektiem (vairāk sk. izmantoto literatūru). Otrkārt, tiek aktualizētas atsevišķas problēmas, kuras traucē latgaliešu mūzikai ieņemt pilnvērtīgu vietu vismaz Latvijas mūzikas laukā.

Lai nerastos lieki pārpratumi, tiek izmantots apzīmējums *latgaliešu populārā mūzika*. Konkrētajā pētījumā ar to tiek saprasta mūzika, kas aptver popmūziku, rokmūziku, dzezu, repu u. c. populārās mūzikas stilus, kas var būt ar folkloriskiem elementiem, kā arī šlāgermūziku. Šlāgermūzika Latgalē (tāpat kā Latvijā kopumā) joprojām ir pieprasīts žanrs: ir vairāki Latvijas televīzijas raidījumi, Latvijas Radio 2 pamatā translē šlāgermūziku un tautasdziesmas, var teikt, ka šīs mūzikas atbalstītāji un baudītāji ir visu vecumu cilvēki, protams, dominējoši vecākās un vidējās paaudzes pārstāvji. Savukārt popmūzika, rokmūzika aktuālāka ir jaunatnei, taču tā tiek maz atskaņota lielajos medijos un vairāk tiek izplatīta izmantojot sociālos tīklus. Tāpēc pētījumā ir bijuši vairāki kritēriji, pēc kuriem apskatam ir izvēlēta šlāgermūzika, kas tapusi Latgalē: 1) tā tiek izpildīta latgaliešu valodā, 2) mūzikas izpildītāji ir izdevuši vismaz vienu albumu, 3) izdotajā albumā vismaz viena dziesma vai tautasdziesma oriģinālā apdarē ir latgaliski.

Kā pētījuma avoti ir izmantoti: sarakste ar mūziķiem, interneta resursi (www.parmuziku.lv, <http://www.tvnet.lv/muzika>, <http://www.latviesumuzika.lv/>) un arī paša novērojumi gan kā klausītājam, gan kā mūziķim. Līdz ar to pētījumā ir izmantota diahroniskā pieeja, rādot latgaliešu mūzikas attīstību minētajā laika posmā, kā arī pavīd receptīvās estētikas pieejas iezīmes, jo apkopotu vadošo mūziķu un kritiķu viedokļi.

¹ Pētījuma autors darbojas mūzikā vairākos projektos: Sovvaļņiks, grupā „Borowa MC” u. c.

² Pētījums veikts ar valsts pētījumu programmas „Letonika” finansiālu atbalstu.

Latgaliešu populārā mūzika un tās veikums

Tāpat 21. gs. sākumā paaudze, kas vēl dzimusi Padomju Savienības sabrukuma laikā, sāk savas eksperimentālās izpausmes latgaliešu mūzikas laukā līdzās tiem nedaudzajiem, kas savu muzikālo darbību bija uzsākuši jau 20. gs. izskaņā („Fēnikss”, Aija Rimša). Jaunajām paaudzēm vienmēr ir raksturīga atvērtība gan pasaules iespaidiem, gan lokālajiem aspektiem, tieši tāpēc jaunieši bija atvērti jaunām idejām, visu latgalisko uztverot absolūti dabiski un to vērsot par pamatu savai pašizpaušmei.

Kā vienu no pirmajiem latgaliešu modernās mūzikas pārstāvjiem var minēt Ultimātu (īst. v. Ivo Grigalis) no Ludzas, kas ir uzskatāms par latgaliešu repa aizsācēju (2002–2003), tāpat arī Dj Guntix (īst. v. Gunārs Indričāns, kopš 2002. gada) no Vertukšņas (Rēzeknes nov.), kas eksperimentēja ar vārdu virknējumiem latgaliešu valodā, radot pirmās latgaliešu rečitātīva un repa dziesmas. Un tad jau parādījās arī pirmās pamanāmākās grupas: „Bez PVN” (2003) un „Borowa MC” (2004), kas savu repertuāru piedāvāja (un piedāvā) latgaliešu valodā, ar atsevišķiem izņēmumiem latviešu literārajā valodā, piemēram, „Iededzies par Latviju”.-

Jauniešu dabiskums un nesamākslotība bija viens no galvenajiem faktoriem, kas raisīja šo grupu pozitīvu uztveri sabiedrībā, bet viņu teksti, kas bija adresēti ikvienam latgalietim un arī pārstāvēja ikvienu no viņiem, tieši un netieši ietekmēja latgaliskās pašapziņas celšanos. Dažiem tas bija būtisks impulss pašapziņas izaugsmē, nekautrējoties runāt latgaliski ne tikai Latgalē, bet arī citur Latvijā, nebaidoties atzīt, ka „es nāku no Latgales”. Tas, savukārt, bija kā rosinājums darboties arī citiem jauniešiem, kā rezultātā radās vēl citas grupas, piemēram, „Dabasu Durovys”, „Green Novice”, Sovvaļņiks u. c. Šīs un vēl citas grupas (sk. 1. tabulu raksta beigās) uz kādu laiku radīja zināmu stabilitātes sajūtu, ka arī Latgalē mūzikas tendences attīstās laikam līdzī. To apstiprina arī viens no retajiem mūzikas apskatniekiem, kas piemin latgaliešu mūziku, Sandris Vanzovičs, *šeit (Latgalē) būtībā pārstāvēti praktiski visi pasaules mūzikas stili, aizpildītas visas nišas* (pēc: Gusāns 2015, 1). Latgaliešu populārajā mūzikā ir kvalitatīvi etnoroka pārstāvji – „Laimas Muzykantī”, poproka grupas „Bez PVN”, „Dabasu Durovys”, savdabīga grupa ar repa ievirzi „Borowa MC”, spēcīgi roka un metāla skatuves dalībnieki „Green Novice” un Sovvaļņiks, etnodžeza pārstāve Biruta Ozoliņa. Tāpat pēdējos gados ir izveidojušies arī alternatīvās mūzikas radītāji, ko pārstāv grupas „Kapļi” un „Jezups i Muosys”.

Jāatzīst, ka nozīmīgākais, kas izdevās un izdodas tādām grupām kā „Borowa MC”, „Bez PVN” u. c., ir *apliecināt, ka latgaliešu valoda ir dzīva, tajā var atzīties mīlestībā, meklēt savas saknes, izteikt viedokļus un ne tikai skaitīt „pātarus” un dziedāt psalmus. Tā nav tikai kariķēta latviešu valoda, bet patstāvīga valoda ar daudz un dažādām iespējām un atšķirīgu funkcionalitāti* (Gusāns, 2015, 2: 33)

Pētījumā aktualizētajā laika posmā (2005–2016) ir apzināts 41 mūzikas albums, kas ir attiecināms uz latgaliešu populāro mūziku (sk. 1. tabulu). Sevišķi veiksmīgs Latgales izpildītājiem („Galaktika“, „Ginc un Es“, Inga un Normunds, „Baltie Lāči“, „Patrioti. Ig“, „Dricānu Dominante” u. c.) bija un ir šļāģermūzikas stils, kur joprojām

vairāki izpildītāji aktīvi darbojas un gūst panākumus galvenajos Latvijas mūzikas vērtēšanas pasākumos – dažādās dziesmu aptaujās, galvenokārt „Šlāgeraptauja”, kas pagājušajā 2016. gadā beidza savu darbību un tagad turpina savu darbību kā „Latvijas sirdsdziesma” (www.ltv.lsm.lv), un aptaujā „Amigo Dzintara dziesmas”. Pašu mūziķu izteikumi par „Šlāgeraptaujas” slēgšanu ir diezgan skumji, jo tajā latgaliešu pārstāvjiem bieži vien bija ļoti labi panākumi, piemēram, 2013. gada uzvarētāji: 1.vieta – „Galaktika” dziesma „No visas sirds”, 2.vieta – „Ginc un Es” – „Pededzes krasti”, 3.vieta – „Dricānu Dominante” – „Siltajām dvēselēm” (www.slageraptauja.lv). Savukārt ap jauno aptauju ir arī dažas netīkamas noskaņas saistībā ar raidījuma reitinga krišanu (www.protesti.lv). Arī „Amigo Dzintara dziesmas” aptaujā latgaliešu grupām ir bijuši labi panākumi (www.dzintaradziesmas.lv).

Ir pieminama vēl viena iezīme, kas liecina par vēlmi sasniegt plašākas tautas masas, tā ir latviešu literārās valodas izvēle dziesmu tekstos. Protams, ir saprotama šāda izvēle, jo vairākiem muzikantiem šlāgerizpildīšana ir vienīgais ienākumu avots, tomēr arvien biežāka latviešu literārās valodas izmantošana padara šos izpildītājus arvien tālākus no latgaliešu populārās mūzikas. Tādējādi rodas jautājums, vai viņu daiļrade ir attiecināma uz latgaliešu mūziku tikai tāpēc, ka grupa ir sacerējusi kādu dziesmu latgaliski vai arī nāk no Latgales. Pēc raksta autora domām, tuvākajā laikā šis jautājums netiks aktualizēts, jo kopumā latgaliešu populārās mūzikas lauks ir diezgan mazs, tāpēc nebūtu vēlams reducēt izpildītāju skaitu. Drīzāk aktuāls jautājums ir par to izpildītāju iekļaušanu latgaliešu populārās mūzikas grupu skaitā, kas nedzied latgaliski, bet nāk no Latgales, piemēram, Rēzeknē izveidotās grupas „Sacramental”, „Avtoportret” vai Daugavpili pārstāvošās apvienības „Saintorment” un „Varang Nord”, kas dzied angļu un krievu valodā.

Kopumā jāatzīst, ka latgaliešu šlāgerizpildītāji ieņem stabilu vietu Latvijas mūzikā, pārstāvot Latgales novadu visdažādākā mēroga Latvijas pasākumos, kā arī dodoties atsevišķās koncerttūrēs pa visu Latviju.³

Atšķirībā no šlāgergrupām pop- un rokmūzikas izpildītājiem panākumu saraksts nav tik plašs. Te jāņem vērā arī atšķirības vērtēšanas sistēmā: parasti aptaujā (piemēram, „Zelta Mikrofons”, „Latvijas Metālmūzikas gada balva”, „Alternatīvās mūzikas gada balva”) tiek izcelts tikai uzvarētājs, tāpēc augsti vērtējama jau iekļūšana piecu labāko nominantu skaitā uz konkrēto balvu. Latvijā pazīstamākā ir Mūzikas ierakstu gada balva „Zelta Mikrofons” (www.gadabalva.lv), kuru ieguvusi ir grupa „Borowa MC” (labākais hip hop albums, dziesma un gada debija – 2005), kā arī grupa „Laimas Muzykanti” (labākais tautas mūzikas albums – 2001), bet nominēti – „Bez PVN” (labākais pop-rock albums – 2013), „Dabasu Durovys” (labākais pop-rock albums – 2016, 2014, 2012), „Kapļi” (labākais alternatīvās mūzikas albums – 2015) u. c. Uz Metāla gada balvu ir nominēti „Green Novice” (2014 un ieguvuši balvu kā labākā koncertgrupa), „Sovvaļņiks” (gada labākais albums – 2016, 2010).

³ Te noteikīt jāizceļ grupas „Galaktika” (<http://www.la.lv/galaktikas-pirma-koncetture-labvakar-draugi/>) un „Baltie Lāči” (<http://www.la.lv/godigi-un-no-sirds-baltie-laci/>).

Neapšaubāmi, ka lielākā daļa izpildītāju teiks, ka nav labāka novērtējuma par publikas reakciju koncertos vai atsauksmēm tīmeklī, tāpēc nenoliedzami, ka katrs mākslinieks vēlas būt novērtēts, jo tas dod kādam lielāku, kādam mazāku stimulu tālākai darbībai, kas bieži vien balstīta uz optimismā pamata. Tā, piemēram, aplūkojot 1. tabulā albumu iznākšanas gadus, var redzēt, ka visklusākais posms ir bijis periodā no 2009. līdz 2011. gadam, kas, autoraprāt, norāda uz latgaliskuma modes apstikumu, pēc izteiktā uzplaukuma laika periodā no 2005. līdz 2008. gadam, kad darbojās visas pašlaik pazīstamākās grupas un tas atspoguļojās arī mūzikas balvās un nominācijās.

2012. gadā latgaliešu populārajā mūzikā sākās zināma „renesanse”, kas joprojām turpinās, jo pēdējos trijos gados ir iznākuši 18 albumi. Ņemot vērā mūzikas stilu daudzveidību, tas gan nav daudz. To īpaši izjūt latgaliešu kultūras gada balvā „Boņuks”, jo grupai, kura konkrētā gadā izdod albumu, gandrīz nav konkurences, kas nedaudz nonivelē balvas nozīmīgumu. (Pārskatu par kultūras gada balvas „Boņuks” ieguvējiem sk. 2. tabulu raksta beigās.) Savukārt Latvijā katru gadu sanāk ap 10 albumi populārākajās kategorijās.⁴

Latgaliešu populārās mūzikas problēmas

Protams, ka latgaliešu mūzikas albumu iznākšana ir pozitīvs moments, kas apliecina, ka latgaliskais dzīvo, tomēr vēlreiz jāatgādina, ka bieži vien šīs mūzikas radīšana ir pašu mūziķu hobijs un entuziasms. Atšķirīgāk šai ziņā jūtas šlāgermūzikas izpildītāji, kas spēj savu produktu arī pārdot, spēlējot balles, un nodrošināt savas daiļrades izdošanu diskos. Joprojām Latvijā tas ir masu iecienītākais mūzikas stils, piemēram, 2015./ 2016. gada konkursā „Šlāgeraptauja” pirmā vieta saņēma 4953 balsojuma zvanus (www.muzikaspasaule.lv), savukārt „Muzikālās bankas” uzvarētāji „Prāta vētra” un „Musiqq” 2016. gada balsojumā 3371 zvanus (www.muzikalabanka.lv), kas tomēr norāda uz prioritāšu dalījumu muzikālajā gaumē. Savukārt pop- un rokmūzikas grupām (akcents uz rokmūzikas – I. G.) albumu izdošana lielākoties ir dārgāks priekš, jo ieraksta kvalitātei tiek pievērsta daudz lielāka uzmanība, piemēram, latviešu slavenākās metāla grupas „Skyforger” menedžeris Andis Mikainis uzskata, ka kvalitatīva albuma ierakstam vajag apmēram 3000 EUR (Gusāns 2017, 1), kam vēl jāpieskaita paša kompaktdiska iespiešanas izdevumi.

Kopumā jāatzīst, ka ne tikai Latgales, bet arī Latvijas mūzikas lielākā problēma – mūzikas tirgus sarukšana, samazināšanās, ko apliecina arī pēdējo gadu kompaktdisku tirāžas, piemēram, šlāgergrupas „Klaidonis”, „Sestā Jūdze” – 2000 eksemplāru, „Galaktika” – 8000, savukārt „Dabasu Durovys” – 500, Sovvaļņiks – 300. Vienlaicīgi posta un panākumu iespējamību ievieš jaunās tehnoloģijas, kuru rezultātā lielākā daļa klausītāju izvēlas mūziku atskaņot savā telefonā vai datorā, kā rezultātā zūd jēga tveramā formāta mūzikai – kompaktdiskiem. Tos klausās tikai īsti mūzikas fani. Līdz ar to latgaliešu mūzikas grupai izdot ierakstu 500 eksemplāros, ja grupa nav populāra visā Latvijā, ir ļoti liels risks, tāpēc tagad izpildītāji mūziku cenšas izplatīt

⁴ Raksta autors trīs gadus (2013–2015) ir bijis Mūzikas gada balvas „Zelta Mikrofons” žūrijā.

ar tīmekļa starpniecību, kur daudz ko nosaka arī nejaušības moments. Proti, vai grupa tiek pamanīta milzīgajā informācijas klāstā un tādējādi iegūst atpazīstamību un zināmu finansiālu neatkarību, vai netiek pamanīta, un dažkārt kvalitatīvs izpildījums un jaukas dziesmas paliek neievērotas.

Otrā lielākā problēma ir – auditorijas samazināšanās, kas mūziķus iespaido vairākos veidos: a) cilvēku skaita, arī latgaliešu auditorijas samazināšanās (darbaspēka migrācija, nelabvēlīgā demogrāfiskā situācija) padara kompaktdisku izdošanu bezjēdzīgu (www.tvnet.lv), b) iedzīvotāju skaita samazināšanās ir atstājusi iespaidu arī uz koncertapmeklējumiem un festivāliem, jo agrāk no 2005.–2008. arī popgrupas un rokgrupas varēja kaut nedaudz pelnīt ar koncertiem, savukārt tagad šāda veida grupām ir apmēram pieci koncerti gadā,⁵ c) nelabvēlīgā ekonomiskā situācija nereti veicina arī mūziķu auditorijas samazināšanos, emigrējot uz citām Eiropas Savienības valstīm.

Atgriezoties pie festivāliem, jāatzīst, ka arī to skaits un biežums Latgalē ir samazinājies un tie nav orientēti izteikti uz latgalisku mūziku, jo vienkārši ir maz apmeklētāju vai arī interese ir zudusi, piemēram, festivāls „Osvalds” (notiek Baltinavā kopš 1995. gada) – ir izklaides festivāls visdažādāko gaumju cilvēkiem. Tas popularizē sava novada kolektīvus un visas Latvijas māksliniekus, latgaliskums nav šī festivāla mērķis. Katru gadu tur uzstājas no vienas līdz četrām latgaliešu grupām, piemēram, 2007. gadā „Green Novice”, „Bez PVN” (www.osvalds.lv 2007), savukārt 2015. gadā uzstājās gan „Borowa MC”, gan „Dabasu Durovys”, gan „Ginc un Es”, gan „Latgales Dāmu Pops” (www.osvalds.lv 2015).

Festivālā „Muzykys skrytuļš” (Daugavpils novada Līksnā kopš 2005. gada) akcents tiek likts uz jaunāko paaudzi, jo pasākuma pilnais nosaukums ir „Jaunos latgaliešu muzykys festivals „Muzykys Skrytuļš””. Festivāla veidošanas laiks sakrīt ar latgaliešu grupu dibināšanas laikiem, tāpēc tas bija viens no apmeklētākajiem un iespaidīgākajiem latgaliešu mūzikas pasākumiem. Savukārt pagaidām pēdējā festivālā 2016. gadā piedalījās galvenokārt tikai jaunās grupas bez pazīstamākajām latgaliešu grupām: „Gandreiz 10nīkā”, „Unlnown Artist”, „3. Ņutona lykums” u.c. Festivāla nozīmi precīzi raksturo paši pasākuma rīkotāji: *Organizatoriem ir gandarījums par to, ka varbūt esam veicinājuši latgaliešu dziesmu jaunradi, stimulējuši jaunu grupu izveidi un devuši iespēju jaunajām grupām kāpt uz skatuves līdz ar jau atzinību guvušiem mūziķiem* (Gusāns 2011).

Savukārt, Latgales Mūzikas festivāls (2009–2010), kur prioritārais bija komerciālais raksturs, pastāvēja tikai divus gadus.⁶

Arī trešā populārās latgaliešu mūzikas problēma ir ļoti aktuāla, tā ir latgaliskās kultūras vieta latviešu medijos, te jāatzīmē pārnovada plašsaziņas līdzekļu, īpaši

⁵ Kur tiek saņemts atbilstošs honorārs, nevis tikai „ceļa” nauda.

⁶ Gusāns, Ingars (2013). Mūzikas festivālu attīstība Latgalē. Andronovs, Aleksejs u. c. (red., 2013). *Latgalistikys kongresu materiali V*. Rēzekne: Rēzeknis Augstskola, 103–112.

spēcīgāko raidstaciju neiecietīgā attieksme (ar dažiem izņēmumiem desmit gadu laikā) pret dziesmām, kas tiek izpildītas latgaliski. Tāpēc latgaliešu mūzikas grupas (runa nav par šlāgermūziku – I. G.) savus muzikālos sacerējumus ļoti reti var prezentēt pārējā Latvijā.

Viens no pozitīvajiem izņēmumiem ir Latvijas Radio 2, kur tiek atskaņotas latgaliešu grupu dziesmas, akcentu, protams, liekot uz dziesmām latviešu valodā, folkloru un šlāgeriem. Tāpēc daļa grupu, jo sevišķi šlāgerizpildītāji, lai gan ir ieguvuši augstas vietas dziesmu aptaujā ar dziesmām latgaliešu valodās, tomēr labāk izvēlas savam repertuāram dziesmas latviešu valodā, piemēram, grupa „Galaktika” ar albumu „Rāzna” (no 13 dziesmām 1 latgaliski), grupa „Ginc un Es” ar albumu „Esi latgalīts” (no 15 dziesmām 3 latgaliski), arī poproka apvienība „Dabasu Durovys” ar albumu „Bāka” (no 11 dziesmām 6 latgaliski) u. c. izpildītāji. Katrai grupai ir savi uzskati par latgalisko, piemēram, grupa „Galaktika” uzsver, ka *ir gana daudz grupu, kas dzied latgaliešu valodā un dara to ar zināmu misijas apziņu, taču paši neizjūtot šādu vajadzību* (Kaukule 2012). Savukārt tādām grupām kā „Dabasu Durovys” šis ir viens no variantiem, kā mēģināt ar savu daiļradi iepazīstināt pārējo Latviju, t. i., izpildīt dziesmas latviski un tad pakāpeniski papildināt repertuāru ar dziesmām latgaliešu valodā. Tas var dot zināmus rezultātus, bet pašreizējo situāciju diezgan precīzi raksturo pazīstami Latgales mūziķi, piemēram, Guntis Rasims („Bez PVN”): *Pirmkārt, latgaliešu valoda nav starp „trendu” valodām nelatgaliešu vidū, otrkārt, sabiedrībā joprojām valda stereotipi, latgaliskais ir vai nu folk- vai šlāgermūzika* (Gusāns 2017, 2). Savukārt Arnis Slobožaņins („Dabasu Durovys”) papildina: *Latgaliskais epizodiski tiek uztverts labi, bet pārsvarā ar aizspriedumiem, galvenokārt valsts nolaidīgās un nodevīgās kultūrpolitikas dēļ* (Gusāns 2017, 3). Pašu mūziķu pieredzētais rada rūgtuma sajūtu par notiekošo medijos, piemēram, Guntra Kuzmina („Borowa MC”): *Jāteic, ka arī latgaliešu mūzika reti tiek atskaņota radio vai televīzijā, jo gluži vienkārši latgaliešu valodu mediji nevēlas atzīt, popularizēt. Tas pats attiecas uz mūzikas ziņu portāliem. Nav iespējas „pieklūt” latgaliešu mūzikas grupām, jo informācija gluži vienkārši nenonāk līdz klausītājam* (Gusāns 2017, 4). Tas tikai vēl vairāk apliecina jau minētās mūzikas industrijas izmaiņas, ka grupām pašām ir jādomā, kā atraktīvi un interesanti sevi reklamēt, popularizēt, piemēram, varbūt tieši spītīgi turoties pie lokālā vai savdabīgi prezentējot to. Kā secina Artūrs Uškāns („Laimas Muzykanti”): *Klausītājiem latgaliešu valoda tomēr ir eksotika, tāpēc ir interese, bet īsta „fanošana” – nē* (Gusāns 2017, 5).

Uzskatu tendenciozitātes mazināšanai jāpiemin arī viedokļi, kas daļēji var izskaidrot, kāpēc latgaliešu mūzikas vieta Latvijā ir tieši tāda, kā to savās pārdomās raksturojuši latgaliešu mūzikas pārstāvji. Un te galvenais faktors varētu būt dziesmas, ieraksta kvalitāte, jo Aigars Ruņčis („Borowa MC”) atzīst, ka *jāsaprot, ka latgaliešu valoda kā grupas atšķirības iezīme vairs nevar garantēt panākumus, ir jābūt arī kvalitatīvam izpildījumam, aranžējumam u. tml. Pēdējos gados salīdzinoši nedaudzas muzikālās apvienības no Latgales ir guvušas panākumus. Lai gan citreiz*

panākumu neesamība tiek „norakstīta” uz to, ka, iespējams, pie vainas ir latgaliskā izcelsme vai izpausmes veids, es primāri to saistu ar kvalitatīva izpildījuma, muzikālā materiāla (hīts ir un paliek hīts) un menedžmenta trūkumu (Gusāns 2017, 6). Arī Alvis Bernāns no grupas „Green Novice” uzsver, ka ir daudz grupu, kas ar savu pasniegšanas veidu sabojā visu (Gusāns 2017, 7). Līdzīgi domā arī šlāgergrupas „Baltie Lāči” līderis Andris Baltacis: Mūzikas kvalitāte un pasniegšana ir tālu no vēlamā un sasniedzamā... (Gusāns 2017, 8). Tādējādi veidojas paradoksāla situācija, ka varbūt ne visai prasmīgi izpildītāji tiek popularizēti Latvijas medijos, tādējādi turpinot kultivēt stereotipus par Latgali un latgaliešu valodu kā kaut ko smieklīgu, otršķirīgu, eksotisku un nenopietnu.

Nobeigums

Ir noteikti jāuzsver, ka pēdējos gados mūziķi („Dabasu Durovys”, „Green Novice” u. c.) pievērš daudz lielāku uzmanību rakstu valodai un konsekventam tās lietojumam publicētajos tekstos un dziesmu nosaukumos, izņemot, ja tā netiek pasniegta kā „rozīnīte”, grupas izdomāta īpatnība. Tādējādi grupu teksti var tik pieminēti kā aplūkošanas vērti tiem cilvēkiem, kas vēlas mācīties vai gūt kādu saskari ar latgaliešu valodu.

Stabilas vietas iegūšana Latvijas mūzikas tirgū ir atkarīga no daudziem faktoriem – atpazīstama, kvalitatīva dziesma, veiksmīgs menedžments, pārliccinošs koncertizpildījums, pārdomāts grupas tēls utt., tomēr, neskatoties uz visu, ko latgaliešu grupas grib sasniegt, daudzi no muzikantiem piekritīs mūziķes Birutas Ozoliņas vārdiem, ka *dziedāt latgaliski – tā ir patriotisma manifestācija, kas ir un paliek vissvarīgākais pašiem latgaliešiem (Gusāns 2017, 9).*

Avoti

- Gusāns, Ingars (2011). *Elektroniska sarakste ar Guntu Mežuli*, 08.12.2011.
 Gusāns, Ingars (2015, 1). *Elektroniska sarakste ar mūzikas apskatnieku Sandri Vanzoviču*, 08.10.2015.
 Gusāns, Ingars (2017, 1). *Elektroniska sarakste ar grupas „Skyforger” menedžeri Andi Mikaini*, 28.04.2017.
 Gusāns, Ingars (2017, 2). *Elektroniska sarakste ar mūziķi Gunti Rasimu*, 28.04.2017.
 Gusāns, Ingars (2017, 3). *Elektroniska sarakste ar mūziķi Arni Slobožaņinu*, 28.04.2017.
 Gusāns, Ingars (2017, 4). *Elektroniska sarakste ar mūziķi Guntru Kuzminu*, 29.04.2017.
 Gusāns, Ingars (2017, 5). *Elektroniska sarakste ar mūziķi Artūru Uškānu*, 28.04.2017.
 Gusāns, Ingars (2017, 6). *Elektroniska sarakste ar mūziķi Aigaru Runči*, 29.04.2017.
 Gusāns, Ingars (2017, 7). *Elektroniska sarakste ar mūziķi Alvi Bernānu*, 28.04.2017.
 Gusāns, Ingars (2017, 8). *Elektroniska sarakste ar mūziķi Andri Baltaci*, 28.04.2017.
 Gusāns, Ingars (2017, 9). *Elektroniska sarakste ar mūziķi Birutu Ozoliņu*, 27.04.2017.

LITERATŪRA

- Gusāns, Ingars (2015). Glokalizācijas elementi latgaliešu mūzikā. *Via Latgalica* 7, 24–39.
 Kaukule, Aija (2012). „Galaktikai” debijas albums „Rāzna”. <http://www.la.lv/galaktikai->

debijas-albums-razna-2/, sk. 15.04.2017.

www.dzintaradziesmas.lv – „Dzintara dziesmas” finālā uzvarējis „Rumbas kvartets”.

<http://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/izklaide/amigo-dzintara-dziesmas-finala-uzvarejusi-a241901/>, sk.16.04.2017.

www.gadabalva.lv – www.gadabalva.lv, sk. 20.04.2017.

www.ltv.lsm.lv – *Latvijas sirdsdziesma*. <https://ltv.lsm.lv/lv/izklaide/latvijas-sirdsdziesma/>, sk.15.04.2017.

www.muzikalabanka.lv – <http://lr2.lsm.lv/lv/lr2/raidijumi/muzikala-banka/mb-2016-gada-rezultati/>, sk.16.04.2017.

www.muzikaspasaule.lv – *Par LTV Latvijas Šlageraptauja 2015./ 2016. gada Sirdsdziesmu ir atzīta Dzintara Čičas izpildītā dziesma „Likteņlīnijas”*. <https://muzikaspasaule.lv/home/slageris/669-ltv-latvijas-slageraptauja-2015-2016-gada-sirdsdziesmu-ir-atzita-dzintara-cicas-izpildita-dziesma-liktenlinijas>, sk.15.04.2017.

www.osvalds.lv 2007 – <http://www.diogens.lv/osvalds/2007.htm>, sk. 15.04.2017.

www.osvalds.lv 2015 – <http://www.diogens.lv/osvalds/2015.htm>, sk. 25.04.2017.

www.protesti.lv – *Sabiedrības protesti spiež LTV pārtraukt sadarbību ar Ventpils domi, un nu jau Ventpils pati neesot ieinteresēta šādai sadarbībai „Latvijas sirdsdziesma” zemo reitingu dēļ*. <http://www.protesti.lv/sabiedribas-protesti-spiez-ltv-partraukt-sadarbibu-ar-ventpils-domi-un-nu-jau-ventpils-pati-neesot-ieintereseta-sadai-sadarbibai-latvijas-sirdsdziesma-zemo-reitingu-del/>, sk.12.09.2017.

www.slageraptauja.lv – <http://slageraptauja.lv/>, sk. 15.04.2017.

www.tvnet.lv – *Pēdējo 10 gadu laikā no Latvijas aizbraukuši vismaz 200000 cilvēku*.

http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/492115-pedejo_10_gadu_laika_no_latvijas_aizbraukusi_vismaz_200_000_cilveku, sk. 15.04.2017.

1. tabula. *Latgaliešu populārās mūzikas pārstāvji un albumi (2005–2016)*

Table 1. *Representatives of Latgalian popular music and albums (2005–2016)*

Dziedātājs, grupas nosaukums un dibināšanas gads	Grupās līderis	Izdoto albumu skaits	Albuma nosaukums, izdošanas gads
„Baltie Lāči” (2005)	Andris Baltacis	4	„Līdz rudenim...” (2008), „Tā kā tā” (2009), „Ko Tev uzdziedāt” (2012), „Ar draugiem” (2016)
„Bez PVN” (2003)	Guntis Rasims, Kristaps Rasims	2	„Pirms vuorda” (2007), „Reits” (2013, mp3)
Bicāne Laura		2	„Es tikai ļaujūs” (2013), „Trīspuksti” (2015)

„Borowa MC” (2004)	Aigars Ruņčis	3	„Trepis iz nakurīni” (2005), „Plastilina pasaule” (2007), „Ui, lobs!” (2008)
„Cielaviņa” (1989)	Lolita Greitāne	2	„Esmu Ludzai pierakstīts” (2005), „Cemos pie <i>Cielaviņas</i> Ludzā” (2014)
„Dabasu Durovys” (2006)	Arnīs Slobožaņins	4	„Lepetņiks” (2008), „Styklu vītā skaņa” (2012), „Bāka” (2014), „Pādys runoj” (2016)
„Galaktika” (~2000)	Normunds Zušs	1	„Rāzna” (2012)
„Ginc un Es” (1997)	Gints Ločmelis	1	„Esi latgalīts” (2013)
„Green Novice” (2005)	Alvis Bernāns	1	„Padebeši” (2014)
Inga un Normunds (1999)	Inga Mazure, Normunds Liepiņš	1	„Munai Latgolai” (2015)
„Jezups i Muosys” (2006)	Guntis Rasims, Juris Vucāns	1	„Lai slava jam!” (2016, mp3)
„Kapļi” (2013)	Oskars Orlovs, Arnīs Slobožaņins	2	„Prauda par Madali” (2013, mp3), „Ašņa dasys” (2015)
„Laimas Muzykanti” (1995)	Artūrs Uškāns	2	„Orkla bolss” (2007), „Rodi” (2015)
„Latgales Dāmu Pops” (1995)	Anita Bērziņa	2	„ <i>Es tava topmodele</i> ” (2005), „ <i>Bučas</i> ” (2008)
Dažādi mākslinieki		1	Latgolys Radejis izlase Nr.1 (2007)
Ozoliņa Biruta		4	„Ucināmās dziesmas” (2005), „Patina” (2006), „Caur sidraba birzi” (2012), „Sauli sēju” (2013)
„Patrioti.lg” (2007)	Juris Ostrovskis, Artūrs Uškāns	2	„Daugaveņa” (2009), „Latgaleite” (2011)
Rēzeknes Zaļo pakalnu koris (2013)	Normunds Zušs	1	„Kalniem pāri...” (2014)
„Rikši” (2011)	Ēriks Zeps	2	„Pa pyrmam” (2014), „Sieju sovu” (2016)
„Sovvaļņiks” (2009)	Ingars Gusāns	3	„Sūpluok” (2009), „Bolts susātivs” (2010), „Napaseitynuots” (2016)

2. tabula. *Latgaliešu kultūras gada balvas „Boņuks” ieguvēji mūzikā*
 Table 2. *Winners of annual Latgalian Culture Award „Boņuks” in music*

¹ Paldies Edītei Husārei par apkopotajiem datiem.

Kategorija/gads	2008	2009	2010	2011
Labākā dziesma	Screen – „Bez PVN”	Muote – „Laimas Muzykanti”	Īt muna tauta – „Sovvaļņiks”	Grāku fani – „Dabasu Durovys”
Labākais mūzikas albums	Ļepetņiks – „Dabasu Durovys”	Sūpluok – „Sovvaļņiks”	-	Bolts susātivs – „Sovvaļņiks”
Labākais sniegums alternatīvajā mūzikā				
Labākais sniegums pop/rokmūzikā				
Labākais sniegums tautas mūzikā				
Gada debija mūzikā	Patrioti. Iļ	„Sovvaļņiks”	„Krampis”	Laura Bicāne
Labākais mūzikas video	Screen – „Bez PVN”	Jei – „Bez PVN”	Vosoruošonai – „Sovvaļņiks”	Pa skurstini bolti dyumi – „Sovvaļņiks”

2012	2013	2014	2015	2016
Stycklu vītā skaņa – „Dabasy Durovys”				
	„Kapļi”	„Green Novice”	„Kapļi”	„Jezups i Muosys”
	„Bez PVN”	„Dabasu Durovys”	„Dabasu Durovys”	„Sovvaļņiks”
	DJ Monsta un Biruta Ozoliņa	„ElektroFolk”	„Laimas Muzykanti”	„Saucējas”
„Ausmeņa Records”	„Ze Pikniks”	„Skonai”	„Tautumeitas”	„Piparmētra”
Pusnakts Triādis – „Dabasu Durovys”	Muna sirds – „Poparts”	Skani, debestņ – „Skonai”	Aņņeite – „Tautumeitas”	Sirds. Sirds. Sidrs. – „Jezups i Muosys” ft. Guntix